

27

E

22

22

22

22

22

22

22

316

6

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2018

10.000.000 330
81.000 03.12

ERDŐGAZDASÁG SZOCIÁLIS ALAPON.

Irta és felolvasta:

Borsod-Gömör-Hevesmegye Erdészeti Egyesületének 1905.
szeptember 17-én Rimaszombatban tartott közgyűlésén

ELEK ISTVÁN

M. KIR. FŐERDÉSZ.

A. k. 2330.

Ára egy korona. Kapható a szerzőnél Egerben.

UNGVÁR

NYOMATOTT SZÉKELY ÉS ILLÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1905

ERDŐGAZDASÁG

SZOCIÁLIS ALAPON

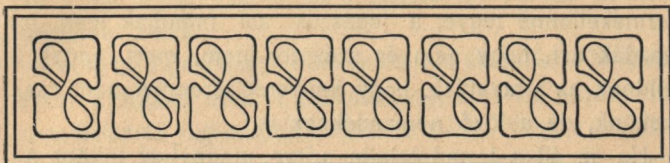
ERDÉSZETI

BLERISZTIAN

1851

1866

1866

Kijelentem, hogy én nem vagyok szocialista, főleg oly értelemben nem: mint a veres zászlót lobogtató Goldnerek és Izrael Jakabok. — Én a szocializmus alatt egyszerű szövetkezést értek, a mi nem bontja meg a társadalmi rendet, hanem azt megizmosítja; szövetkezést, a mi a gyengét és hatalmast egyesítve, a gyengét hatalmassá teszi. Egy harmatcseppet a kicsike fűszál is elbir, egy áradat pedig mindent elseper. Egy kenderszálat még egy kis cica is széttép, a kötéllel oroszlánokat fékezhetünk meg.

A magánjog nem törődött s nem törődik a szövetkezés erejével és hatalmával, s a tulajdonjogoknak az egyénekre való ruházásával valóságosan szétforgácsolta azokat az erőket is, melyeknek pedig a természetbeni hivatásuk éppen az, hogy együtt maradjanak.

Értem azt, s jól is van úgy, hogy az a darab kenyér, a mit megkerestem, a testemen levő ruha, a zsebemben fészkelődő pár korona, az enyém: kizárólag csak az enyém; ha akarom felemészttem, ha akarom elajándékozom, ha akarom megsemmisítem s ehhez senkinek semmi köze. De a merev tulajdonjognak kiterjesztése földre, vízre, erdőre, mezőre, egy kicsit túlajtása az enyém tiéd elvének. Mert kérem: lehet-e joga valakinek ahhoz, hogy a föld termő erejét kizsarolja? azt örökre hasznavehetetlenné,

terméketlenné tegye, a jogászok azt mondják igen, mi gazdák azt, hogy nem és százszor nem, mert annak a földnek az a hivatása, hogy kenyeret teremjen nem csak nekünk, de a jövő nemzedéknek is.

Ha ez áll a termő talajra nézve, mennyivel inkább áll ez az erdőre, a melynek jövedelmet hajtó tőkét nem csak a termő föld, hanem az azon évek hosszú során át képződött faállomány is képezik.

A föld nemcsak azé, a kinek a nevén telekkönyvezve van, hanem első sorban azé, a ki miveli, dolgozza. A föld népe jogosan ragaszkodik ahhoz, hogy abból a földből, a mely községe határában fekszik, első sorban munkás két keze után ő éljen meg.

Az erdő faállományát pusztítani nem csak azért véték, mert a jogutódot az őt megillető jövedelemtől évek hosszú során át megfosztja, de főképen: mert az erdő munkásaitól a kenyeret veszi el.

Avagy jól van ez így, ha egy könnyelmű pazarló földesúr, hogy önző érdekeit kielégíthesse, letarolja, elpusztítja azt az erdőt, a mi a vidék szegény munkás lakosságának van hivatva munkát és kenyeret adni?

Hát nem megtévedt jogi felfogás az, hogy valaki törvényeink szerint jogos alapon ezereknek veheti ki szájából a mindennapi kenyeret s ad helyébe vándorbotot, hogy keressen a föld jövedelmétől megfosztott szegény nép boldogulást Amerikában!

Ime, ez lehet az eredménye annak, ha elvont jogi elméletekre alapítjuk társadalmunk berendezését. Mert a magánjog szabálya szerint minden, a mi az ég alatt, a földön van, valakinek a tulajdona, tehát kenyér, ruha, állat, föld, víz, levegő stb. — A magánjog alapján aztán a levegőt is garasával mérné a tulajdonosa ha lehetne, — de ez az elem nem tűri a magánjogi szabályokat; — a vizeket is határolják, bár ez is sok galibát vet a tulajdonjog gyakorlásának. A föld már türelmesebb, az engedi magát határoltatni, osztani, használni a tulajdonjog alap-

ján s alá is vetették ennek a jognak uralma alá minden mérséklet nélkül.

Pedig ha a gazdasági érdekek iránt is érzékekkel bírnánk, akkor a *földet nem a tulajdonjog, hanem csak a haszonélvezeti jog alapján kellene bírni*. Vagyis azt akarom ezzel mondani, hogy ha valami az enyém, azt megsemmisíthetem, elpusztíthatom, míg ha csak haszonélvezője vagyok, akkor használhatom, jövedelmével szabadon rendelkezem, de magát a jövedelmet nyújtó vagyont ép-ségben s jókarban tartozom tartani.

Mikor világosodnak meg a jogi doktrinák által elfogulttá nevelt elmék ide, hogy gazdasági hivatásuknál fogva egyes javakat, mint a föld, erdő — kivonjanak a szigorú magánjog uralma alól?

Én elkártyázhatom összes vagyonomat, lerombolhatom a házamat, agyonüthetem lovamat, marhámat, tűzbe vehetem pénzemet, búzámat: azzal magamon kívül másnak igazán nem vétettem, még a jogutódomnak sem, mert hiszen annak módjában állhat ezeket a javakat megszerzeni: de földemen rablógazdaságot nem folytathatok a mások érdekeinek sérelme nélkül. A lerombolt ház helyett épül új ház; ló, marha helyett lesz csikó, borjú; aranyat is bányásznak, pénzt is verhetnek, buza is terem minden évben — de földet csinálni, az elpusztult helyébe másik darabot teremteni nem lehet; pedig minden jövedelem a földből ered, ember, állat, a növény abból táplálkozik. Ha a föld kevesbedik, kevesbednek a javak, *tehát a föld termő erejének csökkentése által a közvagyonosodás alapját támadtam meg*. A mezőgazdaságilag művelt földekre nézve a tulajdonjog merev kiterjesztése még nem annyira káros, mert ha kizsaroltatott is egyik-másik termőföld, rövidebb idő alatt és szorgalommal ismét jókarba hozható; bár itt is a rendszertelen rablógazdálkodás folytán egyes kisebb területek, főleg legelők, örkre, vagy hosszabb időre hasznavehetetlenné válhatnak s ez határozottan a nemzet, az ország közvagyonát érintő kár.

De nem úgy van az erdő. Itt, mint előbb is kimutattam, minden túlhasználat mások és sokak érdekeinek sérelme. Bizonyítsam-e, hogy jókarban tartott, s okszerűen használt erdők, az egész nemzet, az egész ország népe jólétének, boldogulásának biztos alapja; mert az erdő nemcsak a favágónak és fuvarosnak ad munkát és keresetet, de a kisiparosoknak és fakereskedőknek, fafeldolgozó és fát szükséglő gyáriparnak s a világkereskedelemnek.

Ha tehát az ország népének annyi fontos érdeke fűződik az erdőhöz, akkor meghajolni azon jogi elmélet előtt, hogy az erdő is magánjogi tárgy s azt tehetek vele a mit akarok — nem lehet, nem szabad.

De egyébként is az erdőhöz, édesmindnyájunknak, kik a sárgolyóbis lakói vagyunk, igen sok közünk van. Ki tilthát el engem attól, hogy az erdő balzsamos levegőjét, üdítő éltető forrását ne élvezzem, a madárdalban, a patak csevegésében az erdő zúgásában ne gyönyörködhessem? A magánjog szabályai szerint a tulajdonos! Igen. Fájdalom joga van rá. Megteheti, de hogy az erdőbe vágókat kikergették volna, erre alig van példa, mert a természet joga erősebb a papirjognál és a kitiltottak oda apellálnának. Hogy az erdő balzsamos levegőjéhez mindnyájunknak jussa van, ez csak a dolog poetikus oldala, de az már édesmindnyájunkra nézve létkérdés, hogy az erdőtulajdonosok kapzsiságából ne szakadjanak ránk a korai fagyok, sorvasztó szelek, jégverés, szárazság, árvíz stb. Magyarazzam-e szakemberek előtt, hogy az erdő mint mérsékli a szelek járását, miként egyenlíti ki az alsóbb és felsőbb légkör hőmérsék különbözőzeit a hőkisugárzás által, s így csökkenti a jégeső veszedelmét; miként áll ellen visszatartott levegőjével a légkör hirtelen lehűlésének, vagy a fagynak; milyen óriási szerepe van a légköri csapadékok képzésére az által, hogy az esőt nem eresztí el, lassan, cseppenként adja át a szivacszerű televényes erdei talajnak, abból a növényzet gyökerei által ismét felveszi s a légkörnek adja vissza. Ha pedig

az erdőt levágtuk, majd talaját legelő marhákkal keményre tapostattuk: az eső, a zápor vize hamar lefut s mint rohanó romboló árvíz okoz károkat másoknak, kik az erdőpusztításnak nem vétkesei, csak áldozatai.

Az ilyen vidéken aztán ki is maradnak a helyi képződésű, áldást hozó időszaki esők, mert miből keletkezzenek, ha nincs pára, nincs a talajban visszatartott víz. Az lefutott a megszabályozott egyenes folyómedreken, le a messze tengerbe. Az ilyen vidéken 10 év közül kettő ha van esős, mert ha a tengerről jövő légáramok esőt hoznak is, az esős időszakot hamar szokta felváltani a mindent kiperzselő szárazság.

Mindez pedig azt bizonyítja, hogy az erdő nem lehet magántulajdon, hanem fontos közgazdasági hivatásánál fogva köztulajdon, az ország, a nemzet közvagyon.

És még sem az! Itt vannak a köz- és magánjog tudósai; a megdönthetetlen jogszabály legyőzi az erdőgazdák okoskodásait. Mit, elpusztúl az erdő? hadd pusztuljon, arra való, majd nő helyette más!

* * *

És szétosztották mint Krisztus palástját a zsidók. A kinek joga volt hozzá, kiadták az őt illető részt a természetben, hogy a szerintük áldatlan közösség mielőbb megszűnjön; valóságban pedig áldozatul dobták a nemzet közvagyonát az egyesek kapzsi kufár szellemének.

Vagy nem egészen van így? Talán került azokból az erdőkből valami jó kézre is s a nagy rész mégis csak jó gazdát kapott?

Elismerem! Igen, került jó kézre is, rossz kézre is, de azért érdemes lesz egy kissé jobban utána nézni, hogy tulajdonképpen kiknek a kezére bízta az ország közvagyonát.

Bedő 1896. évi statisztikája szerint Magyarország összes

erdőterülete 13 millió kat. hold, mely a következőkép
oszlík fel:

1. Magánerdőbirtokosok kezén van --- 35%.

2. Törvényhatósági, községi, közbirtokos-
sági stb. erdők --- --- --- --- 33%.

(Ezek nagyrésze állami kezelés alatt áll.)

3. A kincstár tulajdona --- --- --- 16%.

4. Egyházi és alapítványi erdők --- --- 8%.

5. Hitbizományi erdők --- --- --- 7%.

6. Társulati erdők --- --- --- --- 2%.

Megjegyzem, hogy ezek a területadatok csak hozzáve-
tőlegések.

* * *

Beszéljünk először a magánerdőkről.

Míg én Bars- és Zólyom megyékben, a magas kincs-
tár erdejében koptattam a csizmát és a plajbászt, igazán
nem érdekeltek a magánerdők. Erdőpusztításokról fogal-
mam sem volt, mert ha láttam is egy-egy siralmasan
elhanyagolt s fel nem újult vágásterületet, nem ejtett ez
kétségbe; mert ez csak mulasztás volt, a mi lassan-las-
san reparálódott. Akkor a kincstári erdőkből nem láttam
ki, de most, hogy utazó-erdész lettem* — utazgatásaim-
ban az erdő lombátora nem igen fogja el kilátásomat, s
azóta többet látok és igen szomorú dolgokat látok.

Látom pedig, hogy a magánerdők nagy része a mi
vidékünkön elpusztított vagy a pusztulás útján áll.

Ez pedig nem kis mondás, mert Nógrádmegye erdő-
területéből 72%, Borsodból 45%, Hevesből 46%, Gö-
mörből 36% magánerdő, tehát az országos százalékon
mindenütt felül. Itt bizony eminensebb a veszély, mint
például Csikban vagy Besztercze-Naszód vármegyében,
hol magánkézre csak bagatell 4% jutott.

Elismerem, hogy nem minden magánerdőbirtokos

* Szerző a községi stb. erdőknél szolgál, hol idejének legnagyobb
részét a hivatalától távol eső erdők kezelésével tölti, azért utazó-erdész.

erdőpusztító, de azért végeredményében a magánerdő mégis csak elpusztul kivétel nélkül, mert még a nagyobb magánerdőbirtokok is igen gyakran cserélnek gazdát. Örökösödés útján folyton folyton kisebb és kisebb részekre osztatnak, ha egy-két birtokos ragaszkodik is erdeje fenntartásához, nemsokára jön egy könnyelmű örökös, kitől az erdőbirtok végre is az erdei filoxerák kezére kerül, vagy a parcellázási járvány áldozatául esik s lesz belőle egyénenként felosztott közös legelő.

Ez a sorsa a nagyobb magánerdőbirtokoknak. Azt meg már emlegetni se kell, hogy a magyar középbirtokos-osztály elpusztult, pedig ennek tekintélyes rész jutott az erdőből is. Ezeket az erdőket egy újabb veszedelem írtja, pusztítja most rohamosan.

Bankok, pénzintézetek, társspekulánsok, egyesek, szóval kufár szellemek, összevásárolgatják ezeket a nemesi birtokokat, parcellázzák s nagy nyereséggel adják át földművelő népnek. A birtokhoz tartozó erdőkre szomorú sors vár, mert azt spekuláns birtokosa igyekszik még megmaradt zsírájától is megfosztani s közösen megvett falusi legelő lesz belőle a legtöbb helyen. A parcellázás divatja dühöng. Most már országos bank is alakult e célra, de törvényes intézkedésnek még a tervét sem hallottuk említeni, hogy a szétdarabolt birtokokhoz tartozó erdők a pusztulástól megóvassanak.

Hát a bocskoros és hét szilvafás köznemeseknek nemesi jogon kiosztott közös erdejéből mi lett? Felosztották s bár legtöbbször egy-egy községi birtokosnak 2—3 hold illetőségénél alig jutott több, az erdőtörvény még sem vet gátat ezen erdők felosztásának, mint azt az úrbéri jogokon nyert közös erdőknél teszi.

Ha valahol indokolt, úgy az erdőgazdaságnál igazán az volna, hogy a birtokminimum kötelezően megállapíttassék. Bizony öreg hiba, hogy a törvény annak idején fittyet sem vetett az erdők bizonyos határon alól való oszthatatlanságára és a kisebb erdők kötelező egye-

sítésére. Pedig az bizonyos, hogy az erdőgazdaság, mint ilyen, sikerrel csak nagy, igen nagy komplexumokban folytatható. Ötszáz~~ezer~~ hold még nem képezhet erdőgazdasági egységet, hát akkor mi a fészkes fülemülét csináljunk 3—4 holdas erdőbirtokainkkal?

Ha valaki erősebben érdeklődnék a fentebb vázolt erdőpusztítások iránt, jöjjön el a Felső-Tarna völgyére, szívesen fogadom és kalauzolom. És hogy az itt folyó gazdálkodást ez alkalommal is bemutassam, engedjék meg, hogy egy hivatalos úton a földművelésügyi miniszterhez felterjesztett jegyzőkönyvből ollózzak ki egy idevágó részletet.

A jegyzőkönyvet egy bizottság vette s terjesztette fel a miniszter rendeletéből az „Éjszaki tarnavölgyi vízitársulat” által foganatosítandó patakszabályozási és medertisztítási munkálatok eredményének biztosítása tárgyában.

A jegyzőkönyvben — folytatólag állnak szósz szerint:

„Megemlítettük előbb, hogy a Tarna vízmedrének beiszapolása nem csak a fásításra kötelezhető kopár területektől várható, mert hiszen ha ezek azonnal befásíttatnának s megköttetnének is, csekély kiterjedésüknél fogva (mindössze 5034 kat. hold) alig számba vehető mennyiséggel apadna a Tarna iszapja. Egyébiránt a fásítások e tekintetbeni fontosságát tagadni nem szabad, minthogy azonban e téren minden, a cél elérésére és biztosítására felhasználható eszköz, már elővétetett, a kopár fásítások sorsán az eddigi alapokon is megnyugodhatunk, ellenben ugyanakkor ne feledkezzünk meg más tényezőkről sem, melyek a Tarnaszabályozás munkálatainak biztosítására döntőleg befolyanak.

Igy az elől felemlített községek határaiban számtalan s együtt véve nagyon tekintélyes kiterjedésű erdők, már szántók vannak olyanok, melyek 20⁰—30⁰ lejtésszöggel, laza, könnyű homoktalajjal birnak. Ezeken a szántókon a nép leginkább búzát, kukoricát, krumplit termeszt. A búza alá ősszel szánt, de ezen a vidéken legnagyobb ritkaság, hogy tavaszra meg is bokrosodjék a vetés s a

hóviz, a téli fagy által fellazított s az olvadáستól átpuhult talajt valóságosan hőmpolygeti lefelé magával. Hát még a sebes záporok a kapával is lazított földekről micsoda mennyiségű iszapot sodornak magukkal a viznederbe, az kiszámíthatatlan. És ez nem elmélet, mert látni könnyű, minden alkalommal, hogy költözik lefelé a termőföld s fent az oldalak soványodnak, termőerejük gyöngül, végre kimerül. Szó sem férhet hozzá, hogy ezek a szántók nem alkalmasak állandóan mezőgazdasági művelésre és mégis műveltetnek.

Felhozzuk példának Istenmez községet a hozzá tartozó Szederkény pusztával. Ennek a községnek az egész határában talán egy talpalatnyi földje sincs olyan, a mi mezőgazdasági művelésre állandóan alkalmas volna és a községi lakosságnak a mezei munkán kívül más foglalkozása és keresete ez idő szerint nincs.

Még ezelőtt 30—40 esztendővel jóformán az egész határjuk erdő volt, akkor még fafuvarozásból, faipari cikkek készítéséből éltek. Az újabb kor fokozottabb igényei azonban rá terelték őket a föld intenzívebb kihasználására, azóta itt eredményére nézve igen szomorú gazdálkodás folyik. Felparcelláztattak a hegyoldalak is. Az itteni laza földnek könnyű munkája van. A gazda a fát hamar kiirtja. A szűz erdei talaj eleinte ontja a búzát, de lassan kimerül a föld, mert hiszen sok részéhez igavonó állattal sem juthatnak, csak kapával művelhető, s a termést köteleken eresztgetik le. Trágyázásról természetesen szó sem lehet. S ha már nem érdemes vetni, ott hagyja parlagnak.

Az erdőterületek ily fokozatos irtása, a törvény erejére való támaszkodással alig gátolható meg, mert hiszen ezek a területek apró-cseprő részletekre vannak felosztva, a térfoglalás alig észrevehető módon, kis darabon történik s épen a legszegényebb földművelő nép által. Ha már az erdőfelügyelő tudomására jut is ezeknek az apró eseteknek, már csak megtörtént ténynyel áll szemben

s a törvény szigorú alkalmazása pedig a földmivelőt kenyerétől fosztja meg.

Ha már a Tarna-patak szabályozási munkálatainak biztosításáról van szó, ezen szántók birtokviszonyainak s állapotának rendezéséről megfélekedoznunk nem szabad. Kárpótlás nélkül eltüntetni őket a föld használatától s talán erdősítésre kötelezni nem lehetséges, mert ezzel az intézkedéssel a nép kenyerétől fosztatnék meg. Ezeken az állapotokon véleményünk szerint radicalisan csak úgy lehetne segíteni, ha ezek a szántók kisajátíttatnának, a községek lakóinak egy része kitelepíttetnék, s elfogott földjeikért másutt kapnának művelésre alkalmas földeket.

Ezekon kívül iszaptáplálékát a Tarna-meder a vízkörnyékhez tartozó erdőterületekről is nyeri. Az itteni erdők nagy része magánbirtokosok kezén van és pedig nem is nagyobb darabokban, hanem nagyrészt mint volt nemes közbirtokossági erdők, a részlettulajdonosok közt hihetetlen apró részletekre felparcellázva. Mély tisztelettel csatoljuk ide, a katasteri adatok alapján összeállítva azon erdőterületek kimutatását, melyek tisztán magánbirtokosok kezén vannak. Mint látható, főösszegében mintegy 14 ezer kat. hold, csaknem egy összefüggésben álló erdőterület telne ki ezekből a széttagolt darabokból; a mi ha egységes erdőbirtokká volna egyesíthető, idővel az itteni népnek biztos keresetforrást s megélhetést nyújthatna.

A jelenlegi gazdálkodást általában ezekben az erdőkben az erdőpúszttítás és általános rendszeretlen legeltetés jellemzik. — Megjegyzendő, hogy a törvényes intézkedések az erdő fenntartásának oltalmára megtétettek. Így a feltétlen erdőtalajon álló fiatalosok hatóságilag legeltetési tilalom alá vétettek; a véderdők kijelöltettek; azokon a gazdálkodás szabályozása elrendeltetett; az erdőirtásért, tilos legeltetésért és erdősítés elmulasztásáért a birtokosok ellen minden alkalommal megtorló eljárás tétetett folyamatba. Mindezen törvényes intézkedések dacára is ezekben az erdőkben a gazdálkodás nem kielégítő, mert fő-

leg az egyénileg felosztott volt nemes közbirtokossági erdőkben tulajdonképpen fahasználat nincs is, csak úgy lopkodva, szálszálanként ütnek le egy-egy érdemesebb példányt, a legeltetés pedig általában s közösen gyakoroltatik. Megakadályozni ezt a gazdálkodást nem lehet, vágásterület nem lévén, az idősebb koru, bár ritka erdőben, törvényes formában nem korlátozható, legfeljebb csak a már teljesen devastált részeken. Így pedig lassan-lassan gyérül az erdő, a legelő marha a harasztot, televényt letapossa; az esővíz a takarójától fosztott meredek oldalakon hamar összefut, sepri, tolja maga előtt a könnyű televényt, a laza homokot, lejjebb még növekszik az ár ereje s amint a Tarna mederhez jut az eső vize, sár-áradattá válik s mint sűrű iszaphabarc s hőmpölyög tova.

Ezek az állapotok segíteni véleményünk szerint csak úgy lehetne, ha ezek az erdőrészek összevásároltatnának, kisajátíttatnának s egy összefüggő erdőbirtokba egyesíttetnének. Ez az erdő akkor ennek a vízkörnyéknek felső védőbástyája volna, mert rendszeres gazdálkodás és a legeltetés megfelelő korlátozása az összegyűlt televényen és harasztokon az esőcseppek lassan szivárognának át, az altalajba táplálékot szállítva a fejlődő fa gyökereihez s nem egyesülhetnének a mindent pusztító, romboló áradattá stb.“

Igy a hivatalos felterjesztés!

És ilyen vízkörnyék, mint a Tarna völgye, nem egy van az országban. Hát a Mátra?

Selmeczbányán a főiskolán sokat dalolgattuk azt a cseppet sem magyaros nótát: „Ott hol a Mátra ölében szél gyakran a pásztori síp.“ Mikor először halottam Selmeczbányán, elképzeltem az őserdő borította öreg Mátrát, amint méltóságteljes nyugalommal tartja ölében szebbnél szebb, kies völgyeit s ott a Mátra ölében, a kiszélesedett völgy fenékeken, a buja fűben lustán elhever a nyáj s az öreg tölgy alatt megszólal a méla pásztori síp!

Hát így lehetett valamikor régen, mert talán a világnak sincs szebb, változatosabb fekvésű hegysége a Mátránál. Ha hozzáadjuk, hogy ez a hegység az ország szívében fekszik, tiszta magyarlakta vidéken, körülvéve vasutakkal, a legideálisabb tölgynek való termőhelylyel, a mely hegységnek szarvasai ma is a legjobbak közül valók, szóval a legjövendelmezőbb erdőgazdaság volna itt üzhető, hát méltán kesereghetünk ennek a hegységnek a pusztulásán. Tessék csak Hasznoson, Markazon vagy Domoszlón kiszállani. Öreg Mátra mivé is lettél? Az erdők filoxerái nyúzzák, folyton nyúzzák lombkoronádat, erdőtlen kopasz foltjaid mindég nagyobbodnak, terjednek befelé.

A hol valaha pásztorsíp szólott, ott most kopár, tátongó szakadékokkal éktelenkedő, vizszaggatta pusztaságok állanak, vagy legjobb esetben ekével hasogatják a silány, elszegényedett szántókat. — A pásztorsíp pedig, ha ugyan szól még, feljebb költözött, fel az oldalakra, egész a hegytetőre, hol régen a királyi szarvasok viaskodtak, a felső rejtett lábakra, hol azelőtt vaddisznó, farkas, medve húzta meg féltett irháját.

Mindezekből egy következtetés vonható le megdöntenetlenségül, hogy *az az erdő, a mely magánkézre került, rossz gazdának jutott.* — *Helyes és szükséges erdőgazdasági politika volna az, hogy ezeknek az erdőgazdának a kezéből az erdőt mielőbb kivegyünk s egyesítsük a szétaprózott birtokokat!*

* * *

A magánbirtokosok után legtöbb erdejük van az országban a községeknek, közbirtokosoknak stb., az összes erdőterület 33⁰/₀-a.

Ezek már az erdőtörvény 17. §-a alá tartoznak, tehát rendszeres kezelésük biztosítva van, sőt kivételével egyes nagyobb, külön erdőtiszt által kezelt erdőknek, — nagy-

részük állami kezelés alatt áll. Mifelénk ezek az erdők apró-cseprő jelentéktelen úrbéri erdők, — de néhol másutt, mint Beszterczenaszód vagy Csik vármegyében, tekintélyes erdőtestek is akadnak közöttük.

Azt hinnők első pillanatra, hogy ezekben az erdőkben már nincs hiba, hiszen maga az állam kezeli a legnagyobb részét s a törvény biztosítja fennmaradásukat. Pedig dehogy nincs, lássuk csak!

A községi közbirtokossági stb. erdők igen nagy része törpe erdőbirtok. Csak állami kezelés alatt közel 14 és fél ezer külön erdőbirtok van, a miknek összes területe alig teszi ki a három és fél millió holdat, tehát ezek átlaga is 235 hold. Pedig ezek között Beszterczenaszód és Csik vármegyében akad egynehány 10—30 ezer holdas erdőbirtok is.

Itt külön kell beszélnünk a törpe erdőbirtokról és külön a tekintélyes erdőtestekről.

A törpe birtokok 5—500 k. hold kiterjedéssel bírnak, oly formán, hogy a 30—50 holdas birtokok elég gyakoriak, de 200 k. holdon felüli erdőbirtok ezek között csak igen kevés akad. Csak természetes, hogy ezekben a törpe birtokokban erdőgazdaságról nem is beszélhetünk. Hát még ha azt kérdezzük, hogy mibe kerül ezek fenntartása? Tart mindegyik külön erdőszolgát, fizet járási erdőőrt, állami kezelési költséget, elnököt, erdőgazdát, pénztárnokot, jegyzőt, — ültet csemetét, fizet kiszedési, csomagolási költséget stb. úgy, hogy nem is a ritkaságok közé tartozik, hogy némelyik erdőbirtokocska holdankint 10 korona köz- és egyéb költségekkel van megterhelve.

Ezek az erdők tehát csak épen hogy fenntartatnak áldozatok árán is, mert a törvény rendeli így; de birtokosaik legtöbb esetben szívesen szabadulnának tőle, ha lehetne. És ha fahasználat van — százhusz gémnek hatvan keszeg — az rendesen elkallódik, elforgácsolódik, valóságosan elvész a sok birtokostárs kezei között. Abból ugyan közforgalomba, piacra, ipari feldolgozásra

édes kevés kerül. — Tehát nemcsak gazdáinak átok az ilyen erdő, de közgazdasági értéket sem képvisel.

Az okszerű és helyes erdőgazdálkodást pedig gátolják, sőt csaknem lehetetlenné teszik a legeltetési mizériák.

Kérem tessék csak megnézni egy ilyen úrbéres törpe erdőbirtokot. Az nem is erdő, csak annak csúfolt bokros, televényétől kifosztott, kizsarolt kopár terület. Igen, mert rendszerint a faluhoz legközelebb eső, — évszázadok óta legeltetett részletek kerültek az úrbéresek birtokába, ezeken akkor se igen volt erdő, mikor kiadták, hát hogy volna most, mikor az állami kezelés is a legtöbb birtokra nézve már későn jött. Sőt az állami kezelés sem tehet sokat megmentésükre, mert a birtoktest kicsinységénél fogva, a vágásfordulót kénytelen rövidebbre szabni. Ezen rövid forduló kereten belül is kénytelen a legeltetésnek a legnagyobb mérvben helyt adni, mert az úrbéresek legelői, ma már sok helyt felosztattak, vagy elszegényedtek, elkopárosodtak; a lakosság marhája az erdőre szorult.

Ha egy legszebben felújult fiatalosban, mikor az a marha szája alól már kinőtt, megengedjük a legeltetést, akkor az aránylag kis területen kalandozó több száz darabból álló marhacsorda a lehulló lombot, az alatta levő televényréteggel együtt nap-nap után kavargatja s az esővíz segítségével letúrja az oldalokról! A talaj kőkemény lesz. A sebes nyári eső úgy fút végig rajta, hogy egy cseppecske nem szívódik a talaj mélyebb rétegeibe s így egész nyáron a fák gyökereihez egy cseppnyi nedvesség sem jut; a gyökerek légcseréje meg van nehezítve; az ott korhadni hivatott televény a patakba sodor-
tatik. Hát miből növekedjék, erősödjék az ilyen erdő? Bizony csak olyan évről-évre való tengődés a sorsa. Magassági növekvése a fáknak megakad, elbokrosodnak, a törzsük görcsös, idomtalan, iparcikkekre alkalmatlanná válik: — ha a fejsze meg nem könyörül ezeken, akkor idő előtt csúcsszáradás, bélkorhadás vetnek véget mostoha életüknek.

Öreg hiba volt ezeket a törpe birtokokat, a birtokelkülönítés alkalmával az uradalmi erdőtestekből kihasítani. A faizási jog megváltásának, vagy esetleg kiszolgáltatásának valami ügyesebb módját is kitalálhatták volna.

Most látva a szomoru következményeket, kívánatos lenne visszacsinálni valahogy a birtokelkülönzést, mert *bizony ezek a kis erdők, a mik összegükben mégis tekintélyes summát tesznek ki — rossz kézbe kerültek.*

Van azonban a községek, közbirtokosságok stb. kezén egynehány nagyobb erdőbirtok is. Bár ezekben már sem a legeltetési mizériák, sem a kezelési költségek aránytalansága nem bénítják meg annyira a gazdálkodást, még sem felelhetnek meg közgazdasági hivatásuknak, mert egy erdő főképen az által lesz közgazdasági tényezővé, ha az abból termelhető anyagok, legjobb alkalmasságuk szerint, az ipar és kereskedelem közkincseivé válhatnak.

Ehhez pedig üzleti szellem kell. Községektől az ilyen szellem megnyilatkozását hasztalan várnök, de általában ezek az erdőbirtokosok szegények, szervezetlenek, semmiféle tőkebefektetésre nem képesek, e nélkül pedig nincs intenzív kihasználás. Ha ez nincs, ennek az erdőnek a fája nem is kerül oly mérvű elhasználás és feldolgozás alá, mint kellene, ebből pedig tetemes közgazdasági veszteség éri az országot.

Szóval, a közbirtokossági, községi stb. erdők mai sorsán sem nyugodhatunk meg. Az erdő nem nekik való, más, jobb gazdát kellene keresni ezeknek az erdőknek is.

* * *

Következnék, hogy az állam erdejéről szóljak.

Az állam a legnagyobb erdőbirtokos országunkban, az összes erdők 16⁰/₀-a az övé, de a dolog természeténél fogva nem épen *csak erdőbirtokos*. Sőt az állam háztartásában az erdőgazdaság elenyészően csekély fontos-

ságu tényező. — Épen ezen aránylag csekély fontosságánál fogva alá is van rendelve sok más idegen érdeknek és tekintetnek. — Ez a körülmény teszi lehetővé, hogy az állam erdőgazdasága önállóan fejlődjék, ez az oka hogy az erdőgazdaság nem szabadulhat meg a minden haladást megfojtó bürokratizmus béklyóiból.

Egy ilyen óriási tőkével bíró nagy erdőbirtokosnak egy darabka fát sem volna szabad kiadni az erdejéből feldolgozatlan állapotban s a tűzifatermelést pedig a lehető legkisebb mértékre kellene redukálni. Ez magában még mind nem elég, még többet várnánk tőle, elvárnánk, hogy erdőbirtokaiban fafeldolgozó, megmunkáló és fát fogyasztó ipartelepeket és gyárakat létesítsen s ne csak egyet, kettőt mutatónak, de hogy az egész ország fatermése feldolgozható legyen ezekben. Saját erdejéből pedig feldolgozatlan fát ne áruljon, hanem gerendát, deszkát, dongát, burkolat-kockát, parkettot, bútorokat, furnírt, gyufát, dobozokat, cipőszeget, ablakráámát, képrámát stb.

E helyett mit látunk? Azt, hogy az állam még meglévő fűrészzeit, fát szállító vasutjait és berendezéseit is bérbe adja — s vágásait holdankint tövön értékesíti.

Ez pedig nagy hiba, mert a vállalkozó, aki egy nagy vágást tövön megvett, ezért még nem fog ilyen fafeldolgozó és megmunkáló gyárakat létesíteni, csak oda terjed figyelve, hogy az üzlet minél nagyobb nyereséggel záruljon. Tehát először is olcsón vesz; másodsor termel olyan faválasztékokat, a mit könnyű szerrel állíthat elő, vagy épen alkalmoszerűen keresnek, vagy a mit értékesíthet, s végül tűzifának vágatja fel azt, a min hirtelenében túl nem adhat. Az üzlet nyereséggel végződött, pénze felszabadult, siet egy újabb üzletbe. — Tőle többet nem is várhatunk.

Igaz, hogy néha spekulánsok létesítenek faipari vállalatokat, de ezek a közérdek figyelembe vétele nélkül csak saját zsebükre dolgoznak. Így faiparunk fejletlen-

sége oka annak, hogy a nyers és félnyers fatermék nagyrésze, mint olcsóbb faanyag kivándorol az országból, hogy külföldön megmunkálva s ipari célokra alkalmassá téve, megint hozzánk visszakerüljön.

Ez pedig tekintélyes közgazdasági veszteséget jelent, mert például a tűzifán csak a favágó és fuvaros keres, ellenben az ipari fán ezeken kívül még a fát feldolgozó iparos, gyáros és kereskedő is keresnek. Az ország munkás népe lelne itt kenyeret intenzív kihasználás mellett, s a külföldnek kifizetett munkabérek itt maradnának az országban.

Az államtól pedig, mint erdőbirtokostól hasztalanul várjuk a magyar faipar és fakereskedelem fellendítését, mert ez az intézmények kolosszusa szövevényes ügyvitelének egész súlyával fekszik rá minden ilyen mellék-kérdésre.

Tagadhatatlan, hogy a legnagyobb hiba abban rejlik, hogy a minden kérdésben teljhatalommal rendelkező miniszter soha sem erdész-ember,* legtöbbször jogász, ritkán kicsit gazda is, *de az erdőgazdaság jelentőségéről, hivatásáról s fejlődésének eszközeiről maga a szakminiszter a legritkább esetben s csak igen kis mértékben van tájékozva.*

A „Magyar Erdész“-ben mindezeket a kérdéseket már tárgyalták s ott az a megoldás ajánltatott, hogy a kincstári erdők dologi ügykezelése függetleníttessék a minisztériumtól s külön főigazgatóság vigye az üzletet, külön költségvetés és számadás alapján, megfelelő befektetési alap felett rendelkezve, hogy az állami költségvetés plus és minus ingadozásai ne legyenek okai a fukarkodásnak s a költség nélküli jövedelem-préselésnek.

Én azonban azt mondom, hogy az állam nem jó gazdája a tulajdonába adott erdőknek, mert nem folytat intenzív erdőgazdálkodást, de nem is folytat

* A felolvasás óta ez a csoda is megtörtént, hogy a miniszter most erdész-ember.

hat, mert míg felülről lefelé feltétlen függési viszonyban levő tisztviselők intézik az állam erdőgazdaságainak ügyeit, addig az üzleti szellem feléledése nem várható. Természetes, mivel ez a kezelőtiszt teljes cselekvési és elhatározási szabadsága nélkül meg nem nyilvánulhat. Ez az állapot pedig, hacsak a mostani államrendszer gyökeres átalakulásokon nem menne valamikor keresztül — bekövetkezni soha sem fog.

* * *

Ezek után áttérhetek az egyházi testületek és személyek erdeire. Ezekben az erdőkben is elég szomorú viszonyok vannak. Minden egyes tulajdonosa, illetve haszonélvezője az erdőnek, írtózik minden befektetéstől vagy dologi kiadástól.

Ismerek papi birtokot, a hol igen értékes tölgyállabok vannak, de az erdőnek nem hogy fa-feldolgozó telepei volnának, még kocsiútja sincs, — csak patakmedrekben kapaszkodik a fuvarra szorult szegény paraszt hitvány gebéje előre. Persze, hogy itt is legnagyobb részt tövön kerül eladás alá az erdő, de olyan is van, ahol igen jól értékesíthető tölgyerdők tisztán tűzifának vágattatnak, mert a tulajdonos nem hajlandó az értékesebb faválasztékok magasabb termelési költségeit előlegezni, még több haszonra való kilátás mellett sem. Miért? Attól tart, hogy a piacra hozott áruknak a vételárát már nem ő zsebeli be. — Ismerek olyan papi birtokot, a hol az erdőben igen gazdag márvány-, palakő, vaskő- és kőszénbánya van, sőt talán ezüst és arany is volna bányászható, de mindez a gazdagság, a mi a közvagyonnak olyan jelentékeny lendületet adhatna, csak holt tőke, mert tulajdonosa nem lévén biztos élete végének tudásában, egy garas befektetésre sem hajlandó. Nem ritka az egyházi erdőkben a birkalegeltetés sem, a minek sok-sok jó erdő lesz és lett részben és egészen áldozata.

Szóval, ez a gazdálkodási rendszer egyáltalában nem törődik az erdő közgazdasági hivatásával, sőt annak nagy kárára van, miért az egyházi testületek és személyek az erdőnek a lehető legrosszabb gazdái.

* * *

Hátra volna még, hogy a hitbizományok és részvénytársaságok és részvénytársulatok birtokában levő erdők viszonyairól szóljak.

Ezekben a hány a gazda, annyiféle a gazdálkodás, de egy itt is nyilvánvaló, *hogy oly értelemben vett belterjes gazdaságot, hogy az ország munkás és szociális érdekei kellő méltánylásban részesülnének, egyetlen egy sem folytat.*

Kimondhatom ezek után bátran, hogy Magyarország erdőgazdasága nem áll hivatása magaslatán.

Fejlődésének iránya nem az, amiből hazánk faiparának és kereskedelmének hatalmas kiépítését várhatnók s ennek az általános pangásnak főoka, hogy az erdők szétosztva, apró részekre forgácsolva, ezer meg ezer különféle kis és nagyobb erdőbirtokos tulajdonában vannak, akik külön váltan erőtlenek arra, hogy a kezükbe adott s mérhetlen sok gazdasági javak kútforrását képező erdőben a közjót, közvagyonosodást támogató gazdaságot folytassanak.

Az itt felsorolt közérdekeket érintő bajokra, elismerem, volna talán orvoslás úgy külön-külön is, de ez csak részleges lenne, mostani felszólalásom célja éppen az, hogy a közfigyelmet az általános orvoslásnak egy oly módjára irányítsam, mely erdőgazdaságunkat a maga egészében és teljességében egyszerre közgazdasági hivatásának magaslatára állítaná.

* * *

A mint egy forró nyári délután éppen ezen a problémán törtem a fejem, hogy miként lehetne erdőgazdaságunk pangásának okait egészében s általában meg-

szüntetni, elnyomott a buzgóság s akkor igen érdekes és tartalmas álmom volt.

Azt álmodtam, hogy a magas ministerium egy messze-fekvő ország erdészeti viszonyainak tanulmányozására kiküldött. — Hosszú, hosszú utat tettem szárazon és vizen, de érdeklődésem nőttön nőtt az ismeretlen világ felé közeledve.

Az ország határán belül mindjárt feltűnt, hogy az erdőborította vidék nem volt olyan lakatlan, mint nálunk. A völgyek mindenfelé telve voltak gyárkéményekkel, mindegyik telep egy-egy csinnal, izléssel épült kis városka volt. Első gondolatom is az volt, hogy jó világ lehet itt, a hol minden épkézláb embernek van munkája, kenyere télen-nyáron, szük vagy bő esztendőben, nem úgy mint nálunk.

A megérkezésnél egy odavaló kolléga fogadott. Este volt, mikor a kocsiról is leszállottunk. Megvoltam lepődve. Remek park közepén egy gyönyörű villaszerű épület előtt állottunk meg. Fényes villanyvilágítás tette láthatóvá a kényelemmel és izléssel berendezett úri lakot úgy, hogy óvatosságból megkérdeztem: hol járunk? Az én lakásom, volt a szerény válasz. Ez szép, gondoltam magamban, mert nálunk még egy erdőigazgató sem lakik ilyen kényelmesen.

Azután egy pár napig jártam az erdőket. Láttam papirgyárat, cellulozegyárat, székgyárakat, butorgyárat, gombgyárat, fadobozgyárat, vegyigyárat, faragó telepeket stb. A szálfákat, rönköket, hasábokat az erdőből csupa leleményes szállító eszközökön hozták. Láttam öt méter szélesen alapozott és kavicsozott kocsutakat fel egész a vágásig, azokon nem lovakkal vontattak, hanem mozdonyokkal és motorokkal.

A sok látott csodát hogy feljegyezzem, ismét betértem a kollégához. Én kérdeztem, ő felelt.

— Kié itt ez a példás rendben tartott rengeteg erdőség, a sok gyártelep, raktár stb.?

— Mindenkié, aki részese akar lenni, volt a felelet. Csodálkozó tekintetemre így magyarázott:

— Igen, mert azelőtt nálunk is voltak állami, — egyházi, közbirtokossági, úrbéri, hitbizományi, társulati, magán stb. erdők, mint önöknél. A törvényhozás azonban egy szép napon kimondotta, hogy valamennyi feltétlen erdő van az országban, gazdasági kezelésére nézve egyesítendő. — *Ebben az országban, uram, csak egy erdőbirtokos van most — s ez az erdőbirtokosok szövetsége.* — Értem, de hogy vitték ezt keresztül?

— Igen egyszerűen! Egységes eljárással megállapították minden egyes erdőbirtokos tulajdonában levő erdő értékét, az erdőt tőle átvették s cserébe kapott papirost ugyanoly értékben részjegyeket.

— Pardon, hogy megszakítom, de hogy állapíthatták meg, hiszen némely hozzáférhetlen erdőnek egyáltalában nincs értéke?

Téved uram, mert a mi akkor talán megközelíthetetlen volt, azt ma már használjuk vagy jövőben használni fogjuk. Az erdőbirtok értékének megbecslésénél két érték szolgáltatta az alapot, ugymint a talaj holdankinti és a fatömeg köbméterenkinti becsára. Mind a kettő természetesen a termőhely jósága, az erdő kitettsége, a fanem stb. szerint változott, de egészen semmi nem lehetett. Tekintetbe vették az erdőből nyerhető mellékhaszonvételek értékét, továbbá utak, szállító eszközök, fűrészek, esetleges kőszén, petroleum, vasbányák beruházási költségeit stb. úgy, hogy ha nem is mathematikai pontossággal, de a mint emberileg lehetséges, az igazságnak megfelelően megállapították az erdőbirtokok értékeit. Mindezeket a becsléseket egységes eljárás szerint helyi bizottságok végezték s a birtokos, ha sérelmesnek találta a végzést, felebbezhetett az országos bizottsághoz.

— Milyenek azok a részjegyek és mit csináltak azokkal a birtokosok?

A részjegyek készfizetésnél is elfogadott börzepapírok, a miknek az értéke ma már a kibocsátási értéknek háromszorosa. Az átvétel alkalmával mondjuk az Önök pénze szerint százezer, ezer, száz és tíz koronás értékű papírokat bocsátottak ki s ezekkel a szövetség az erdőbirtokosokat kifizette. Az átvett erdők értékén felül a Szövetség értékjegyeket ki nem adhatott. Az állam biztosított 3⁰/₀ kamatot s ennek fejében kikötetett, hogy a Szövetség forgótőkéi mindenkor az állami pénztárakban kezeltetnek.

Az első berendezkedés költségeit az állam hitelezte. Minden jövedelmet, a mit beveszünk, az adóhivatalokba fizetnek be, s viszont a Szövetség kormányzóságának az adóhivataloknál nyílt számlájuk van, melyre természetesen a megengedett határig a kifizetéseket az adóhivatalok fogatosítják.

Minden számadási év végével az osztalékok bármely adóhivatalnál felvehetők.

— Eddig értem, szóltam közbe, de hiszen ez a magánjog erős megsértése volt, mert addig én az erdőt természetben használhattam, legeltethettem, vadászhattam s most meg összes jogom csak az maradt, hogy az osztalékot felvehetem?

— Nem úgy van ám ez, mert az erdő, illetve a részjegyek birtokosai mindezeket a természetbeni használatokat csak úgy élvezhetik — de tessék meghallgatni, hadd magyarázzam meg egyenkint.

Minden részjegy után biztosan kifizetnek 3⁰/₀ osztalékot, — eddig az összegig tehát minden erdőkezelőség hitelez. A részjegyek mindenkének egy üres hátlapja van, amire 10 évre szóló előjegyzés róható fel. Ha most ön például egy 100 koronás részjeggyel jön hozzám, arra én a folyó 1905. évre 3 korona értékű tetszés szerinti faválasztékot kiszolgáltatok önnek, s egyszerűen feljegyzem a részjegy hátára, hogy arra 3 korona az 1905. évre lerovatott, s ugyanezt én is naplózom. Ha majd ön az év végén osztalékjáért az adóhivatalnál jelentkezik,

megnézik a részjegyét s a 3 korona levonásával fizetik ki az arra eső osztalékot.

— A legeltetés gyakorlását említette második helyen. Mi kérem minden község részére tisztán a legeltetés céljaira külön üzemosztályokat hasítottunk ki. Itt pedig nem úgy gazdálkodunk, mint az az önöknél ismeretes legelőerdőknél előírásos. Mi nem ismerünk elő- és utótilalmat, hanem ezeknek az erdőtesteknek a vágásfordulóját 10 évvel magasabbra szabtuk. Rendes évi vágásokkal dolgozunk s a tarvágást 10 évig legeltetjük, tehát összesen minden éven 10 évi vágásterület legeltethető. A vágásterületet a 10 év elmúltával kitisztítjuk s mestersegesen új erdőt telepítünk, a melynek aztán a rákövetkező 100 évig nyugalma van. Ott, a hol erre alkalmas klíma volt, ezekbe az erdőkbe akácot telepítettünk, ezeknek a vágásfordulóját 50 évre szabtuk s a 10 évig legeltetett vágásfelújítás egyszerűen a sarjak és tuskók kiszedése által történik, mert az így szétszaggatott gyökerek újra kifakadnak.

Az így külön kezelt erdei legelőre nyereszkesedés céljából összevásárolt marhákat kihajtani tilos, de a gazdaságában rendszerint tartott marháját minden részjegytulajdonos, amennyiben megfelelő értékű részjegyeket mutat fel — kihajthatja sőt közös pásztort is mi tartunk. Megvan állapítva itt is, hogy egy darab marha kihajtása mily értéket képvisel, s ha hozzám eljön egy birtokostárs s felmutatja részjegyeit, meghatározom, hogy hány marhát hajthat ki s részjegyeire a lerovást mindjárt fel is jegyzem, s a tételt naplózom.

Most jövünk a legkényesebb kérdésre, az erdőben való lakás és a vadászati jog gyakorlására.

Ismerem az önöknél uralkodó viszonyokat s ön abból kifolyólag lehetetlennek tartja, hogy egy, az erdejében korlátlanul rendelkező úr ilyen módon engedje meg nyirbáltatni jogait, tehát azt hiszi, hogy ez a szövetkezés önöknél már csak azért sem mehet keresztül.

Ez is tévedes uram, mert a mi rendszerünk a tulajdon-jog gyakorlásának semmiféle képen sem állja útját.

Megvan engedve ugyanis, hogy bármely vadászterületre a részjegy, illetve így az erdő tulajdonosai igényüket be-jelenthessék. Megvan állapítva minden egyes vadászterü-letre nézve, hogy mily értékű részjegy deponálása szük-séges ahhoz, hogy a vadászatot az illető vagy illetők természetben gyakorolhassák. Az igényjogosultság sorrendje a következő: Első igényjogosult a kérdéses erdőrészt volt tulajdonosa vagy annak törvényes örököse vagy egyenes leszármazója. Ha ez nem jelentkeznék, következnek a sorrendben azon birtokosok, kiknek ugyanazon község határában más gazdasági birtokuk is van és végre bár-mely más részjegytulajdonos.

Megértés kedvéért, ha tehát ön azzal jön hozzám, hogy a kezelésem alatti pagony vadászatát természetben akarja gyakorolni, ha már ön előtt tekintetbe veendő igényes nem volna, előkérném az ön részjegyeit s ha tényleg előmutatná az illető összeget, én rögtön letétbe helyezném részjegyeit, ezek átvételéről önnek egy hiva-talos bizonylatot állítanék ki, s rögtön jelentkeznék önnél, mint az erdőben való lakás és a vadászati jog tulajdo-nosánál velem való rendelkezés végett. Megjegyzem, hogy ez esetben a nálunk különben hivatalból is foga-natosított vadtenyésztési, vadápolási teendők és berende-zések költségei ezután önt terhelnék s részjegyei után a vadászatokból befolyt jövedelem utáni osztalékban nem részesülne.

Egyébként pedig a vadászatot a megállapított szabá-lyok keretén belül, mint a birtok tulajdonosa teljesen sza-badon gyakorolhatná, s az e célra alkalmazott személy-zet felett rendelkezne.

Természetesen nem minden vadászterület vadászati joga lesz így feltartva, s a felmaradtakat részint házilag kezeljük, részint bérbe adjuk. A házi kezelésnél a bárca szerint való lelövés is engedélyeztetik, de csak részvé-

nyeseknek. Az illető részvényekre a bárca kiszolgáltatása feljegyeztetik. A vadászatból nyert jövedelem külön naplóztatik, s külön számíttatik ki az osztalék, de csak a letétbe nem helyezett részjegyekre. Minden 10 év elmultával új részjegyek bocsátatnak ki, a régiek bevonatnak. Az esetleg elkallódott s be nem váltott részjegyek helyett újakat bocsát forgalomba a szövetség.

Az erdő minden más jövedelme együtt naplóztatik és kezeltetik.

Megköszöntem a szives felvilágosításokat s most még csak arra kértem barátomat, hogy az administratiót ismertesse meg velem.

A mi szervezetünk, úgymond, óriási arányú, hozzá fogható vállalat vagy társulat az országban nincs. A munkások száma több százezer, a kik kölcsönös biztosítás révén munkaképtelenség, rokkantság stb. esetére is ellátatnak teljesen socialis alapon; önszegélyző, önképző, betegségező intézményeik, ingyen kórházai, orvosai, iskolái vannak.

A munkavezetők, altisztek, erdővédek, vadászok, vadőrök, pásztorok száma egész légió, kikről hasonló humanus módon történik gondoskodás. Nemcsak az erdőkezelést és fatermelést, de az összes tervezéseket, építkezéseket, a gyárüzemek vezetését, a raktárak kezelését, levelezéseket mind erdőtisztek végzik. *Itt az egész ország faipara és kereskedelme a mi kezünkben van.* Az ország minden valamire való városában raktáraink vannak. Itt nincsenek faszakmások s e térről ki vannak szorítva a lelketlen kufár spekulansok, közvetítők, kik embertársaik hiszékenységre, gyámoltalanságára, tájékozatlanságára alapítják ezreket hajtó üzleteiket. *Tőlünk az összes fatermékeket és választékokat közvetlenül kapja a fogyasztó közönség s mondanom sem kell, hogy az összes faipari tárgyakban óriási kivitelünk s az egész világra szóló forgalmunk van.*

Az összes ügyeket a központi igazgatóság irányítja,

de ennek hatásköre is csak administratív, mert a kezelőtisztek teljesen függetlenek s egyetemleges felelősség elvénél fogva egymásnak nincsenek alárendelve. Az összes dologi és személyi ügyekben határozati joggal a tiszti székek vannak felruházva. Ranglistába beosztva nem vagyunk. Minden tiszt a kinevezés alkalmával megkapja a tiszti alapfizetést, mely a szolgálat tartama szerint korpótlékkal emelkedik.

Kerületenkint minden hónapban tartatik tisztiszék, ahol minden tiszt megjelenni tartozik s a mely szótöbbséggel határoz minden dologi és személyi ügyben. Elnököl a legidősebb s minden tiszt saját ügykörének az előadója. A tisztiszék határozatait egy kiküldött viszi fel a központba, hol az összes kerületi kiküldöttekből alakul meg a fő tisztiszék. Ez megadja a felhatalmazást a központi igazgatóságnak a költségek utalványozására, s az összes határozatok végrehajtására.

Azt mondanom sem kell, hogy a tiszta jövedelemből mindnyájan osztalékot huzunk s így a szervezet minden tagjának érdeke, hogy a vállalat minél jövedelmezőbbé váljék.

Évenként egyszer tartunk közgyűlést, hol minden erdőbirtokosnak joga van megjelenni, s befolyását érvényesíteni.

* * *

De hagyjuk el uraim az álmok országát, ez nem akar egyéb lenni, mint a messze jövőből ide vetített képso-rozat, bemutatására annak, hogy mivé fejlődhetne Magyarország erdőgazdasága, ha az erdőbirtokosok szociális szövetkezése megvalósíthatnák.

Tessék realis alapon számítani. Az országban 13 millió katasztrális hold erdő van. Vegyük alapul a földművelésügyi minster évi jelentését a kincstári erdőkre vonatkozólag. Az 1901. évre kimutatja például, hogy a magyar birodalomban a kincstár összes erdeje egy millió 549 ezer hektár, ennek értéke volt 208 millió korona, s

a tiszta jövedelem volt 7 millió 302 korona. Ezekből az adatokból kiszámíthatjuk, hogy a kincstár egy hektár erdejének átlag 134 korona tőkeértéket számít, s ehhez képest a tisztajövedelem az érték 3·5⁰/₀-a.

Ha ezeket az adatokat illesztjük rá az ország összes erdeire, akkor körülbelül 1000 millió korona érték képviselné a szövetség alaptőkéjét, s 30 millió korona tiszta jövedelem kellene ahhoz, hogy 3⁰/₀ osztalék minden esetre kifizethető legyen. Ezek a számok — bár talán alacsonyok — így is mutatják, hogy micsoda nagy arányú vállalat volna az, s ahhoz kétség sem férhet, hogy ennél realisabb, biztosabb alapon mozgó üzlet el sem képzelhető. Mert világos, hogy ez a szövetkezet az államnál sokkalta jobban gazdálkodna, hiszen egyéb célja nem is volna, mint a saját gazdaságának a fejlesztése, és ha lassankint a mint befektetési alapját növelné, a fennt vázolt belterjes gazdaságra térne át s a fafeldolgozó gyárak és telepek létesítésével és a fakereskedelem kézbentartásával gyarapítná jövedelmeit, idővel mindég nagyobb és nagyobb osztalékok fizettetnének ki, s ezzel lépésben emelkednék a részjegyek árfolyama, úgy hogy nem ábránd kell ahhoz, hanem tiszta számítás, hogy pár év múlva keresettebb papír, mint az erdőrésztjegyek, nem is volna az országban. Ha ez a szövetkezés csakugyan keresztül hajthatnék, vajjon korlátozná-e az erdőbirtokosok magánjogait? Szerintem nem! vagy legalább is nem nagyobb mértékben mint azt a közérdek megköveteli. Mert hiszen minden birtokos megkapná erdejéből eddig élvezett jövedelmét, sőt azon előjogokat is gyakorolhatná, melyet az erdő tulajdona neki így nyújt.

Egy azonban bizonyos, hogy az embereket közelebb hozná egymáshoz. Most az állami, egyházi, hitbizományi erdők a nép által irigylet vagyont képeznek, — ezeket csak a tulajdonos élvezheti s a forgalomból teljesen ki vannak zárva — s akkor a haza minden polgára előtt nyitva áll az út, hogy ennek a vagyonnak részese legyen, ha akar.

És nekünk erdészeknek micsoda tér nyílna a cselekvésre! Most képzettségünk, tehetségünk, teremtményeink mind-mind elfojtva, legfeljebb gőgünket dagasztja. Akkor az alkotás, a cselekvés terére lépne mindenki, megmutathatná mi szorult belé, nem volna szükséges ehhez sem pöffeszkedés, sem orrhang! A tények beszélne, s ez a realis ténykedés, a közös, vállveteit munka, igazi testvérekké avatná az erdészeket is.

Szóval minden téren egy szebb jövő nyílna. Jöjjön el a te országod!

Istenem! hiszen ha nem emberek laktának a földön, kiket az önzés és irigység kormányoz, hanem bölcsek, önmegtagadók és lemondók, akkor mindez könnyen valóra válnék. Így azonban be kell látnom, hogy tengerek nehézséggel, szinte elháríthatlan akadályokkal kellene még addig megküzdeni. És mégis, ha egy eszme helyes alapjában s megvalósulásával csak a közjót szolgálná, de az emberek szertehuzó törekvései miatt nem ölthet testet, ok ez arra, hogy az eszmétől elpártoljak s azt cserbe hagyjam? Azért kérdem, mert lehetnek, akik fölényes mosolylyal jegyzik meg: utópia, ábránd, — kár ilyen gondolatokkal az időt tölteni.

És miért? Ezért meg azért. Szóval magyar embernek szokása szerint ezer meg ezer okot keresnek arra, hogy ellentmondjanak s elriasszanak az eszmék mezején való merész kalandozástól.

Én pedig azt mondom, hogy minden ilyen kifogás csak részletkérdés. Apponyi úgy felelt meg az efféle ellentmondásokra, hogy nem engedem magam mellécsataterekre vezettetni.

A főkérdés itt az, hogy üdvösnek tartanám-e, ha az erdőbirtokosok szövetkezése megvalósulna? Ha igen, akkor nekem mint erdésznek kötelességem ezt az eszmét felkarolnom, s nem törődöm a nehézségekkel, hanem arra törek, hogy társakat szerezzek magamhoz. *Mert minden gondolat, a mi a társadalmi rend változta-*

tását tüzi ki célul, még ha oly üdvös is, csak ábránd marad, ha annak szálait magam szövögetem, de már egy lépéssel közelebb jutott a megvalósuláshoz, ha ketten, hárman állottunk szolgálatába.

Uraim! ha mi mindnyájan, akik itt együtt vagyunk, egyetértve összeállunk, hogy az erdőbirtokosok socialis alapon való szövöttezésének eszméit elterjesztjük, megfogadjuk és tartjuk, hogy annak megvalósításáért mindnyájan fáradhatatlanul küzdeni fogunk: az eszme már többé nem ábránd, hanem az mindég nagyobb és nagyobb hullámokat fog verni, míg végre társadalmunk nagy rétegeit úgy áthatja a közszükség érzete hogy magától dől le minden akadály — s akkor legalább az erdőre nézve beteljesednek Krisztus szavai, hogy egy akol, egy pásztor.

Én hiszem, hogy ez az utópia még valóra fog válni, mert az erdőgazdaságnak illetén új rendje annyira társadalmi közszükség, hogy ez előtt el kell bukni egyesek széthuzó törekvéseinek, s a hitvány magánérdekeknek. *Hitványnak neveztem, mert világos, hogy a szövöttezés annyi előnyt nyújt minden tagjának, hogy csak az tarthatja magára nézve előnyösebbnek a mostani állapotokat, a ki kizsákmányoló és zsaroló gazdaságot folytat s akar folytatni vagy jelenleg biztosított tulajdonját a közös társadalmi érdekek figyelembe vétele nélkül akarja gyakorolni.*

Mindezek megfontolása után mindazokat, a kik velem egyetértenek, felkérem, indítsunk társadalmi akciót az erdőbirtokosok szövöttezése érdekében. A kétkedésnek és csüggedésnek nincs értelme, mert ha fáradhatatlan terjesztői voltunk az eszmének, még ha nem érjük is el célunkat, életünk és törekvésünk nem volt hiába való.

